

prof. nadzw. dr hab. inż. Jan KRUPA
mgr Tomasz SOLIŃSKI
lic. Angelina LIBUSZOWSKA

WYŻSZA SZKOŁA INFORMATYK I ZARZĄDZANIA
W RZESZOWIE

WĘDKARSTWO NA RZECIE SAN JAKO FORMA TURYSTYKI I REKREACJI

Abstrakt

W niniejszej pracy opisano południowo-wschodnią część województwa podkarpackiego pod względem możliwości rozwoju turystyki i rekreacji, ze szczególnym uwzględnieniem wędkarstwa. Skupiono się przede wszystkim na terenie obejmującym obszar górnego biegu rzeki San, tj. od źródeł rzeki do miasta Leska. Obszar ten został opisany pod względem możliwości rozwoju turystyki aktywnej i specjalistycznej, takiej jak wędkarstwo rekreacyjne. Zdefiniowano wędkarstwo jako atrakcyjny produkt turystyczny i wykazano, że może być on znaczącym dobrem turystycznym tych terenów. Przedstawiono opis łowiska specjalnego San Zwierzyń – Hoczewka oraz zawody sportowe rozgrywane na tym odcinku Sanu.

1. Wstęp

Na rynku turystycznym istnieje wiele rodzajów turystyki. Nie sposób wymienić wszystkich, gdyż turystyka nieustannie rozwija się i obejmuje swym zasięgiem coraz to nowe dziedziny życia. Zmiany dokonujące się w turystyce T. Łobożewicz określa następująco: „W okresie przemian zachodzących w Polsce i na świecie obserwuje się powstawanie nowych jej form. Często są to narodziny pozorne. W miejsce turystyki letniskowej i wczasów pod gruszą narodziła się np. agroturystyka, a turystyce kwalifikowanej, krajoznawczej i zdrowotnej przybyło rodzeństwo noszące nazwy turystyki przyjaznej, dostosowanej, inteligentnej,

umotywowanej, odpowiedzialnej, zielonej, łagodnej, zrównoważonej, wspierającej, ekoturystyki, a nawet antyturystyki i turystyki alternatywnej”¹.

We wstępie zwrócono szczególną uwagę na pojęcie turystyki rekreacyjnej, aktywnej oraz specjalistycznej, które to eksperci opracowujący raport zatytułowany „Polska strategia rozwoju produktu turystycznego”, już z końcem XX w. zaliczyli do pięciu markowych produktów turystyki polskiej. Określili oni, że te rodzaje turystyki obejmują „...szeroki zakres rekreacji przy wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego (góry, rzeki, wybrzeże), specjalne imprezy z bogatej polskiej oferty turystyki specjalistycznej, obejmującej także tradycyjne ośrodki wypoczynkowe nad morzem, na pojezierzach i w innych regionach, także w uzdrowiskach i sanatoriach wykorzystujących naturalne warunki lecznicze, oraz uwzględniającej wszystkie rodzaje specjalistycznych zainteresowań”².

A. Andrejuk uważa, że „turystyka aktywna jest formą turystyki, w której głównym lub ważnym elementem wyjazdu – niezależnie od czasu trwania działalności turystycznej – jest podejmowanie szczególnego rodzaju aktywności rekreacyjnej lub hobbystycznej”³.

Niniejsze opracowanie jest przykładem rozwoju turystyki aktywnej, rekreacyjnej oraz specjalistycznej, gdyż do tych trzech rodzajów możemy zaliczyć wędkarstwo rekreacyjne.

*„Wędkarstwo to sposób na czynny wypoczynek, a zarazem okazja do bliskiego kontaktu z przyrodą, którego tak wielu z nas potrzebuje”*⁴.

Wędkarze to ludzie poszukujący ciszy i spokoju w otoczeniu cieków lub zbiorników wodnych. Dla zaspokojenia swoich zainteresowań potrafią całymi godzinami siedzieć nad wodą z wędką w ręku w oczekiwaniu na swoje trofeum – określony gatunek ryby, bądź też wędrować na oddalone od miejsca zamieszkania łowiska, by tam, wśród innych osób, o podobnych zainteresowaniach, móc się oddawać swojej pasji.

¹ T. Łobożewicz, *Miejsce turystyki kwalifikowanej i aktywnej w całokształcie ruchu turystycznego*, [w:] *Turystyka aktywna, turystyka kwalifikowana /zbiór materiałów pokonferencyjnych/*, pod red. T. Łobożewicza i R. Koguta, DrukTur, Warszawa 1999, s. 11 – 12.

² *Strategia rozwoju krajowego produktu turystycznego Polski*, Raport końcowy, Warszawa 1997, s. 30.

³ T. Łobożewicz, *Miejsce turystyki kwalifikowanej i aktywnej w całokształcie ruchu turystycznego*. Op. cit., s. 15.

⁴ M. Zdzienicki, *Wszystko o wędkarstwie, czyli jak złowić dużą rybę*, Oficyna Wydawnicza Alma-Press, Warszawa 1992, s. 5.

Współcześnie turystyka stanowi ważny element rozwoju wielu obszarów i należy ją w pełni wykorzystać. Środowisko przyrodnicze naszego kraju stwarza duże możliwości dla amatorów wędkarstwa. Łowienie ryb połączone z wyjazdami i wypoczynkiem na łonie natury jest specjalną formą ruchu turystycznego⁵. Działania zmierzające do wykorzystania tego typu turystyki, nastawionej do konkretnej grupy odbiorców – wędkarzy, należy podjąć w okolicach górnego biegu rzeki San.

Głównym założeniem pracy jest ogólne przedstawienie walorów przyrodniczych i krajobrazowych górnego biegu rzeki San oraz ocena zagospodarowania przestrzennego i turystycznego umożliwiającego uprawianie wędkarstwa na tym terenie. Zamiarem autorów jest udowodnienie, dlaczego ten obszar jest atrakcyjny dla wędkarstwa muchowego. Celem niniejszej pracy jest ocena możliwości rozwoju turystyki wędkarskiej na terenie górnego odcinka rzeki San, a w szczególności na odcinku specjalnym rzeki San od m. Zwierzyn do ujścia rzeki Hoczewka. Problem główny sformułowano w postaci następujących pytań: czy turystyka specjalistyczna, taka jak wędkarstwo rekreacyjne, ma szanse rozwoju, jako atrakcyjny produkt turystyczny Podkarpacia oraz jakie występują warunki dla rozwinięcia tej formy turystyki w okolicach górnego Sanu?

2. Walory przyrodnicze województwa podkarpackiego

Walory naturalne obszaru mają niezwykle istotne znaczenie dla kreowanego produktu turystycznego. Od nich w dużej mierze zależą rodzaje i formy turystyki, które mogą być rozwijane. Wielość i różnorodność występującego bogactwa przyrody stanowi nierzadko podstawową atrakcję dla odwiedzających region turystów.

Obszar województwa podkarpackiego charakteryzuje się znaczącymi walorami i atrakcyjnością turystyczną, gdyż znajdują się tu:

- liczne tereny podgórskie i górskie z malowniczym, naturalnym krajobrazem,
- duże kompleksy leśne, interesująca, bogata flora i fauna,
- liczne, a często unikatowe zabytki kultury materialnej,
- bogaty folklor, oparty na wielokulturowym dziedzictwie regionu,

⁵ T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002, s. 160.

- zasobne źródła wód mineralnych i leczniczych,
- liczne gatunki zwierzyzny łownej i obfitość ryb⁶.

Województwo podkarpackie jest regionem o liczących się walorach przyrodniczych w skali pasma Karpat i w skali Polski. Powierzchnia całości lasów wynosi prawie 651,7 tys. ha, co daje lesistość ponad 36,5%. Najcenniejsze ekosystemy i walory krajobrazu objęte zostały wielkoobszarową ochroną prawną. W województwie podkarpackim występują następujące formy ochrony przyrody, które łącznie zajmują powierzchnię 861 840,40 ha, co stanowi prawie 48% powierzchni całego województwa:

- 2 parki narodowe o łącznej powierzchni: 48 641 ha,
- 10 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 279 751 ha,
- 93 rezerваты przyrody o łącznej powierzchni 10 733,10 ha,
- 1 276 pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 697 ha,
- 17 obszarów chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni 522 000 ha,
- 1 stanowisko dokumentacyjne o łącznej powierzchni 16 ha,
- 5 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o łącznej powierzchni 2,3 ha⁷.

Pomimo zróżnicowanej standardem, często niewystarczającej infrastruktury turystycznej, walory i atrakcje turystyczne przyciągają turystów do województwa. Działalność turystyczna w województwie koncentruje się przede wszystkim na terenie obszaru południowego. Najlepszą infrastrukturę turystyczną posiadają powiaty: bieszczadzki, leski, sanocki, krośnieński, jasielski oraz miasta Przemyśl i Rzeszów. Dobrze rozwijającą się formą turystyki jest agroturystyka. W 2003 r. na terenie Podkarpacia znajdowało się 551 gospodarstw zrzeszonych w stowarzyszeniach agroturystycznych. W roku 2004 liczba zarejestrowanych gospodarstw wyniosła 570. Przewodzące pod tym względem powiaty, to: leski, sanocki, krośnieński, bieszczadzki, przemyski, jasielski, lubaczowski. Bardzo

⁶ *Strategia rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2007 – 2020*, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Rzeszów 2006, s. 26.

⁷ Na podstawie: *Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020*, projekt, Rzeszów, 03. 2006 r., s. 43.

dobrze warunki dla rozwoju tej działalności mają również powiaty: brzozowski, strzyżowski i przeworski.

Ruch turystyczny na obszarze województwa podkarpackiego posiada wyraźne cechy sezonowości. Ponad 60% całorocznego ruchu koncentruje się w miesiącach letnich, a szczególnie w okresie wakacyjnym. Informacja i promocja turystyczna, monitoring ruchu turystycznego, jak również ilość i jakość ofert turystycznych są na niezadowalającym poziomie. Brakuje współpracy pomiędzy poszczególnymi usługodawcami, brakuje zrzeszeń branży turystycznej (hotelarzy, gastronomików).

Podkarpackie ma dość zróżnicowaną bazę noclegową zbiorowego zakwaterowania. W 2004 roku największą liczbą miejsc dysponowały hotele i obiekty niesklasyfikowane. Te dwa rodzaje obiektów reprezentowały blisko 35% zasobów noclegowych województwa. Pozostałe obiekty o największej liczbie miejsc to ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe i wczasowe oraz schroniska (w tym młodzieżowe i szkolne). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych kształtował się poniżej średniej⁸.

Województwo podkarpackie położone jest w dorzeczu trzech rzek: Sanu, Wisłoka i Wisłoki, przy czym San (zasilany wodami rzeki Wisłok) i Wisłoka to dwa duże karpackie dopływy Wisły. Niewielki północno-wschodni fragment województwa to zlewnia Raty i Sołokii – dopływów Bugu. Beskid Niski i Bieszczady stanowią granice zlewni Morza Bałtyckiego i Morza Czarnego⁹.

Górne odcinki rzek położone w obrębie Karpat cechuje duża zasobność w wody, ale jednocześnie brak równomiernego jej rozłożenia w czasie i przestrzeni. Pokażne spadki rzek stwarzają dostateczne warunki do szybkiego odpływu wód przy dużych opadach atmosferycznych, jednakże niska przepuszczalność podłoża powoduje głównie jej powierzchniowy spływ. Stąd też podkarpackie rzeki w górnych odcinkach charakteryzuje spory potencjał powodziowy, z przewagą wezbrań letnich. W środkowej i północnej części województwa sieć rzeczna wyróżnia mniejsza i powolniejsza zmienność przepływów, przewaga wezbrań wiosennych oraz niewielkie, w porównaniu z górnymi biegami rzek procesy erozyjne koryt. Rzeki województwa podkarpackiego obfitują w różne gatunki ryb. Najczęściej spotykane to: pstrąg, szczupak, brzana i sandacz.

⁸ *Strategia rozwoju turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2013*, Polska Agencja Rozwoju Turystyki, Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna, Warszawa 2006, s. 21.

⁹ *Ibidem*, s. 47.

Podkarpacka przyroda stanowi niewątpliwie podstawę rozwoju turystyki. Już obecnie walory naturalne są inspiracją dla tworzenia produktów turystycznych. Mieszkańcy województwa podejmują działania na rzecz prawidłowego zagospodarowywania walorów, które zagwarantują ich efektywne i racjonalne wykorzystanie. Nie wszystkie jednak walory są obecnie wykorzystywane w odpowiedni sposób, adekwatny do posiadanego przez nie potencjału do przyciągania turystów.

3. Wędkarstwo jako produkt turystyczny

Podstawą konsumpcji turystycznej są dobra turystyczne, czyli dobra stworzone przez naturę lub powstałe w wyniku działalności człowieka, które stanowią cel podróży turystycznych nazywane inaczej walorami turystycznymi. Środowisko przyrodnicze posiadające cechy walorów turystycznych stanowi dla gospodarki turystycznej potencjalne zasoby¹⁰.

Podstawą rozwoju turystycznego każdego obszaru jest rozwój jego produktu turystycznego. Wędkarstwo funkcjonuje jako niezależny produkt turystyki specjalistycznej oraz stanowi doskonale uzupełnienie oferty wypoczynkowo-rekreacyjnej. Środowisko wodne Podkarpacia stwarza duże możliwości dla rozwoju wędkarstwa rekreacyjnego. Ocena atrakcyjności cieków wodnych i akwenów opiera się na wartości walorów środowiska przyrodniczego przy założeniu, że gospodarka wędkarska może być prowadzona niemal we wszystkich wodach, pod warunkiem przestrzegania obowiązujących w tym zakresie przepisów¹¹.

Cieki i akweny zostały podzielone na trzy grupy o walorach wybitnych, bardzo dużych i dużych. Klasyfikacja wód uwzględnia występowanie charakterystycznych gatunków ryb, warunki hydrologiczno-termiczne, stwarzające możliwości zarybienia różnymi gatunkami ryb, dobre zasoby wodne i wydajności wędkarskie oraz wartość wód dla naturalnej reprodukcji ryb¹².

Wędkarstwo to amatorskie łowienie ryb przy pomocy wędki, w sposób i miejscu zgodnym z przepisami. Każdy wędkarz musi przestrzegać wymiarów i

¹⁰ G. Gołębski, *Kompendium wiedzy o turystyce*, PWN, Warszawa 2005, s. 61.

¹¹ T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002, s. 161.

¹² Tamże, s. 161.

okresów ochronnych ryb. Wędkarstwo dzielimy na popularne i sportowe, wyróżniając wędkarstwo spławikowe, gruntowe, muchowe, podlodowe, morskie, rzutowe, spinningowe. W dzisiejszych czasach wędkarz wybiera się na ryby, a nie po ryby, traktując wędkarstwo, jako hobby i sport zaspokaja swe namiętności, a nie potrzeby materialne.

„Łowienie na muchę to największa przyjemność, jakiej można doznać na stojąco”

Arnold Gingrich

Wędkarstwo muchowe w ostatnich latach przeżywa prawdziwy renesans, gdyż coraz więcej wędkarzy interesuje się tą ciekawą metodą łowienia. Uwarunkowania historyczne sprawiły, że Polacy stosunkowo późno zaczęli zajmować się wędkarskim sportem. W Polsce związki wędkarskie rozwijały się głównie na Podkarpaciu, gdzie jednym z organizatorów był Ignacy Łukasiewicz. W Tarnowie inicjatorem organizacji wędkarsko-rybackich był książę Eustachy Sanguszko. 13 lipca 1879 r. w Krakowie powstało Krajowe Towarzystwo Rybackie, założone przez profesora zoologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Maksymiliana Siłę-Nowickiego. W roku 1889 podobne organizacje powstały w Warszawie i innych regionach Polski, pozostającej wówczas pod zaborami.

Wędkarstwo jako produkt turystyczny obejmuje:

- zasobne w ryby rzeki i zbiorniki wodne,
- korzystanie ze specjalistycznego sprzętu wędkarskiego,
- usługi noclegowe, usługi żywieniowe,
- usługi transportowe,
- serwis wędkarski itp.¹³

Produkt ten jest osiągalny we wszystkich powiatach województwa podkarpackiego, a zwłaszcza w: leskim, bieszczadzkim, sanockim, przemyskim, krośnieńskim i jasielskim. Te tereny zaliczane są do wód górskich. Stopień komercjalizacji jest niski, co jest szczególnym atutem tego rejonu. Znaczące łowiska zlokalizowane są na jeziorach: Solińskim, Myczkowskim i w Sieniawie oraz na rzekach: Wiśłoka, Wiśłok, San i Osława.

¹³ *Strategia rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2002 – 2006*, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki, Rzeszów 2002, s. 67.

Zwrócenie uwagi na uwarunkowania niezbędne dla rozwoju wędkarstwa jest konieczne ze względu na jego wymiar społeczny i ekonomiczny. Pierwszy z nich wynika z masowego charakteru tej formy rekreacji. W badaniach sondażowych wypoczynek z wędką deklaruje blisko 2,3 mln Polaków i jest to najliczniejsza grupa hobbystów w naszym kraju. Dla ciekawostki przy przeliczeniu tej wielkości na liczbę mieszkańców, w światowych statystykach wyprzedza nas tylko Japonia¹⁴. Postrzeganie wędkarstwa rekreacyjnego jako produktu turystycznego na rynku krajowym określa się jako znaczne, co obrazują następujące liczby. Wędkarstwo uprawia aktywnie około 1,5 miliona osób (w tym ok. 640 tys. członków Polskiego Związku Wędkarskiego) skupionych w 2700 kołach objętych działaniem 47 okręgów, posiadających osobowość prawną. Wędkarze odławiają rocznie 40 – 50 tys. ton ryb o wartości około 220 mln zł (w tym PZW 17 mln zł). Ze środków pochodzących ze składek wędkarskich na ochronę wód wydawane jest rocznie 8 mln zł (w tym PZW 7,3 mln zł)¹⁵.

Na terenie województwa podkarpackiego w czterech Okręgach PZW zrzeszonych jest około 30 tys. wędkarzy. Atrakcyjność wód regionu, w tym rzeki San powoduje wzrost zainteresowania aktywną rekreacją ze strony wędkarzy z całego kraju. Aktywna ochrona przyrody i środowiska wodnego w połączeniu z programem przywracania cennych gatunków ryb jak: certa, łosoś i troć wędrowna jeszcze bardziej uatrakcyjni ten region. Rozwój wędkarstwa może mieć wpływ na tworzenie nowych pensjonatów i zwiększanie liczby gospodarstw agroturystycznych, zwłaszcza położonych w pobliżu potencjalnych łowisk. Pozytywnym przykładem w sensie podniesienia atrakcyjności do wędkowania wód jest utworzenie przez Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Krośnie łowiska licencyjnego na odcinku rzeki San od m. Zwierzyń do ujścia rzeki Hoczewka. Bieszczadzkie zlewiska Sanu oraz Jezioro Solińskie bardzo dobrze znane są wędkarzom. Niejednokrotnie na chronionym odcinku Sanu Lesko – Zwierzyń

¹⁴ A. Skrzypczak, *Ocena przydatności rekreacyjnej naturalnych zbiorników wodnych dla wędkarstwa*, „Folia Turistica”, nr 16, Kraków 2005, s. 115.

¹⁵ R. Depowski, *Wędkarstwo – jako jeden z ważnych elementów społecznych, ekonomicznych i ekologicznych*. Materiały z II Konferencji Naukowo-Technicznej „Błękitny San” pt. „Ochrona środowiska, walory przyrodnicze i rozwój turystyki w dolinie Sanu”, Dynów 21 – 23. 04. 2005, s. 276.

rozgrywano zawody wędkarskie o międzynarodowej randze¹⁶. Połów ryb odbywa się metodą muchową.

Polscy wędkarze muchowi należą do ścisłej czołówki światowej. Wśród nich są Mistrzowie Świata, wicemistrzowie, Mistrzowie Europy, członkowie drużyn narodowych sięgających po najwyższe tytuły. W 1985 r. Polska była organizatorem V Mistrzostw Świata w Wędkarstwie Muchowym, które odbyły się na Sanie w Lesku. W 1998 roku muszkarzy światowych gościło Zakopane – XVIII Mistrzostwa Świata w Wędkarstwie Muchowym, gdzie Polacy zajęli drugie miejsce za Czechami na 18 drużyn. W dniach 17 – 18 kwietnia 1999 r. w Oslo na V sesji Zgromadzenia Ogólnego Europejskiego Związku Wędkarskiego przyjęto PZW w szeregi organizacji zrzeszającej około 4,5 miliona osób. Powstało również stowarzyszenie pod nazwą Klub Wędkarzy Internautów.

Wędkarstwo muchowe jest wyrazem pewnego stylu życia. Człowiek przeciwstawia przyrodzie kunszt, który nie tyle sprowadza się do sztuki przygotowania odpowiedniej sztucznej przynęty, doskonale imitującej żywy organizm atakowany przez rybę, ile odpowiedni i właściwy sposób prowadzenia tej przynęty po powierzchni wody lub w wodzie. Wędkarski sukces jest więc rezultatem własnych umiejętności, trafnych wniosków wyciąganych z obserwacji przyrody, nie zaś finałem zwycięskich zmagania doskonałego już dziś sprzętu w ręku człowieka, z rybą walczącą o życie¹⁷.

4. Ogólna charakterystyka górnego biegu rzeki San i okolic

San – stanowiący w przeszłości doskonałą wodną drogę transportową, rzeka „magiczna”, o dużym potencjale do wykorzystania dla rozwoju turystyki swój bieg zaczyna na wysokości ok. 900 m n.p.m., na wschodnich stokach szczytu Piniaszkowy w Bieszczadach Zachodnich, dokładnie na granicy Polski i Ukrainy. W górnym biegu płynie na północny zachód, przepływa przez Bieszczady, gdzie tworzy malowniczy przełom przez Otryt. Na odcinku bieszczadzkim na Sanie utworzono dwa sztuczne zbiorniki wodne: Jezioro Solińskie i Jezioro Myczkowskie. Następnie w okolicach Sanoka San skręca na północ i przepływa

¹⁶ A. Libuszowska, *Wędkarstwo muchowe na rzece San jako forma turystyki i rekreacji*. Praca dyplomowa pod kierunkiem J. Krupy, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie (maszynopis), Rzeszów 2006, s. 20.

¹⁷ M. Zdzenicki, *Wszystko o wędkarstwie, czyli jak złowić dużą rybę*, Oficyna Wydawnicza Alma-Press, Warszawa 1992, s. 79.

przez Pogórze Środkowobeskidzkie, oddzielając od siebie Pogórze Przemyskie i Pogórze Dynowskie. W okolicach Dynowa skręca na wschód i meandrując dociera do Przemysła¹⁸.

Na odcinku od źródła do Przemysła San jest rzeką górską. Na wschód od Przemysła, na terenie tzw. Bramy Przemyskiej zatacza łuk na północ i ponownie, tym razem już ostatecznie, przyjmuje kierunek północno-zachodni. Na tym odcinku rzeka płynie Doliną Dolnego Sanu, stanowiącą część Kotliny Sandomierskiej. San zbiera liczne niewielkie dopływy z Pogórza Dynowskiego i Płaskowyżu Kolbuszowskiego na zachodzie oraz z Płaskowyżu Tarnogrodzkiego i Równiny Biłgorajskiej na wschodzie. Dolina Sanu jest na tym odcinku szeroka (do 10 km), pełna starorzeczy, wypełniona przez łąki i lasy łąkowe. San uchodzi do Wisły na północ od Sandomierza¹⁹.

Ważniejsze dopływy Sanu:

- w górnym biegu (do Przemysła): Wołosaty, Solinka, Hoczewka, Osława, Sanoczek, Tyrawski, Baryczka, Stupnica,
- w dolnym biegu (od Przemysła): Wiar, Wisznia, Rada, Szkło, Lubaczówka, Lubienia, Wisłok, Trzebośnica, Tanew, Bukowa.

San przepływa przez jedno z najpiękniejszych parków krajobrazowych w Polsce. Rzeka zaczyna swój bieg otoczona Parkiem Krajobrazowym Doliny Sanu, następnie przepływa przez teren Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego oraz Parku Krajobrazowego Gór Słonnych (rys. 1), położonego na Pogórzu Karpackim, a w jego skład wchodzi główne pasmo Gór Słonnych, z najwyższym szczytem Słonnym (671 m n.p.m.).

¹⁸ [http://pl.wikipedia.org/wiki/San_\(rzeka\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/San_(rzeka)), z dnia 06. 03. 07.

¹⁹ Ibidem

Rys. 1. Obszary chronionego środowiska (bez rezerwatów)²⁰.

„San to nie tylko rzeka, to cała południowo-wschodnia Polska z tym wszystkim, co w niej unikatowe, wspaniałe, niepowtarzalne. Jest w każdym swym odcinku przepiękny i w każdym inny, niezapomniany. Rwący, dziki, czasami aż rozszalały w górnym biegu, gdy przebija się przez Bieszczady (rys. 2), potem, spadając na niziny, bardziej dostojny, wytrwale dąży do połączenia się z Wisłą”²¹.

San jest najdłuższą rzeką Bieszczadów. Na tym terenie (do Leska) jego długość wynosi 150 km, średni przepływ w Postołowie, poniżej Leska to 24,8 m³/s. Powierzchnia dorzecza górnego Sanu wynosi 2222 km², a jego granica stanowi jednocześnie część głównego europejskiego działu wód, oddzielającego zlewiska Bałtyku i Morza Czarnego. Na odcinku bieszczadzkiem San ma dorzecze rozwinięte wybitnie asymetrycznie, z przewagą dopływów lewych – południowych.

5. Odcinek specjalny rzeki San od m. Zwierzyń do ujścia rzeki Hoczewka

W ostatnich czasach San – jedna z najpiękniejszych z polskich i wciąż rybna rzeka, przeżywała tak ogromny wędkarski najazd, że wręcz groziło to jej zagładą. Tylko znaczne ograniczenie dostępu lub wręcz potraktowanie tej wody jako mącznik i całkowite jej wyłączenie z wędkowania mogło zapobiec totalnemu

²⁰ <http://www.bieszczady.pl/?newsID=4102>, z dnia 11.03.07.

²¹ <http://www.bosz.com.pl/k-san.html>, z dnia 15.03.07.

zniszczeniu rzeki. Stworzenie **Łowiska Specjalnego San Zwierzyń - Hoczewka** było najlepszym rozwiązaniem, aby uchronić rzekę.

Od stycznia 2004 roku można łowić pstrągi i lipienie na wodach Sanu w ramach łowiska specjalnego, które znajduje się w powiecie leskim. Stworzenie takiego łowiska nastąpiło z kilku powodów. Główną przyczyną była chęć ochrony podstawowych stad tarlaków pstrąga potokowego, lipienia i głowacicy.

Rys. 2. Główne rzeki i jeziora²².

Można powiedzieć, że jest to obręb ochronny, na którym dopuszczono połów przez ograniczoną liczbę wędkarzy. Łowisko jest zarybiane dużymi pstrągami i systematycznie chronione. San poniżej zapór jest jedynym łowiskiem, które nie jest nękane katastrofalnymi niżówkami i gorącą wodą w lecie. Posiada liczne dopływy i dużą powierzchnię²³. Stwarza to dobre możliwości do prowadzenia gospodarki pstrągowej. Realizację tego przedsięwzięcia podzielono na trzy główne etapy:

1. Zwiększenie zarybień, aż do osiągnięcia w miarę możliwości maksymalnych dawek.
2. Zwiększenie skuteczności ochrony łowiska przed kłusownictwem.
3. Ochrona naturalnej reprodukcji ryb.

²² <http://www.bieszczady.pl/?newsID=4102>, z dnia 11. 03. 07.

²³ A. Libuszowska, *Wędkarstwo muchowe na rzece San jako forma turystyki i rekreacji*. Op. cit., s. 66.

Wszyscy, którzy wykupią opłaty przyczynią się do propagowania nowoczesnego wędkarstwa oraz poprawy rybności Sanu.

Łowisko obejmuje odcinek rzeki San od końca obrębu ochronnego poniżej wylotu wody z turbin elektrowni w Zwierzyniu do ujścia rzeki Hoczewka. Administratorem łowiska jest Okręg PZW w Krośnie. Łowisko jest czymś w rodzaju rezerwatu, dlatego obowiązuje tu całkowity zakaz zabierania ryb łososiowatych i lipieni. Stale obecni strażnicy reagują na każdą, nawet najmniejszą próbę kłusowniczą, a i nieformalna poczta wędkarska działa w tym zakresie wyjątkowo skutecznie i obieg informacji jest bardzo szybki. Mimo krótkiego działania samego łowiska już widać zbawienny wpływ zasady „no kill” – nie zabieranie złowionych ryb.

Łowisko zaczyna się małą płąnią (rys. 3), aż do skały w Zwierzyniu. I na tym odcinku można łowić lipienie i pstrągi przy niskiej i średniej wodzie. Podczas wody wysokiej lepiej opuścić to miejsce. Skała w Zwierzyniu to dobra miejscówka na grube ryby poczynając od lipieni, poprzez okonie i pstrągi a na głowacicach kończąc.

Rys. 3. Łowisko specjalne **San Zwierzyn – Hoczewka**²⁴.

Etapy: **0** – mała płąń, **1** – skała w Zwierzyniu, **2** – między pierwszą a drugą wyspą, **3** – poniżej drugiej wyspy, **4** – płąń „pod drutami”, **5** – „dołek głowacicowy”, **6** – „eldorado”, **7** – Bachława, **8** – płąń Bachława („pod lasem”), **9** – ujście rzeki Hoczewka

²⁴ <http://www.san.flyfishing.pl/lowisko-san.html>, z dnia 20. 02. 07.

Prawo połowu mają osoby, które wykupiły roczną opłatę imienną uprawniającą do połowu, lub wykupiły opłatę jednodniową uprawniającą do połowu, oraz posiadają kartę wędkarską (nie dotyczy obcokrajowców).

Półów ryb odbywa się metodą muchową, za pomocą much skonstruowanych na pojedynczym, bezzadziorowym lub pozbawionym zadziora haczyku. Dokonujący połowu mają obowiązek posiadania podbieraka podczas łowienia. Na łowisku obowiązuje całkowity zakaz zabierania ryb łososiowatych i lipieni. Obowiązują ustawowe okresy ochronne dla wszystkich gatunków ryb. Złowiona ryba musi być w najkrótszym czasie z całą ostrożnością wypuszczona z powrotem do wody. Osoba dokonująca połowu ma obowiązek okazać strażnikom, policji oraz upoważnionym przedstawicielom administratora łowiska dokumenty uprawniające do połowu²⁵.

Wartość socjoekonomiczna wędkarstwa muchowego dla łowiska San Zwierzyń – Hoczewka jest ogromna. We współczesnym, zurbanizowanym środowisku łowiska pstrągowe nadające się do uprawiania wędkarstwa muchowego praktycznie nie istnieją, a odcinek górnego Sanu stwarza idealne warunki dla naturalnej reprodukcji populacji ryb łososiowatych. Dostępność ryb i łowisk wywołuje zmiany w preferencjach wędkarzy, a te tworzą nową strukturę zapotrzebowania skierowanego do hodowców ryb i do zarządców łowisk. Sytuacja wymaga aktywnych działań ze strony lokalnych społeczności, Okręgu PZW Krosno – zarządcy łowiska oraz samych zainteresowanych – wędkarzy. Łowisko specjalne jest licznie odwiedzane przez krajowych, jak i zagranicznych wędkarzy. Łowienie sięgających ogromnych rozmiarów pstrągów i lipieni jest wręcz marzeniem wędkujących. Patrząc z ekonomicznej strony tego przedsięwzięcia, wiąże się ono z rozwojem bazy noclegowej (w szczególności agroturystyki), bazy gastronomicznej oraz towarzyszącej. Warto więc inwestować w tego typu łowiska z uwagi na zwiększającą się liczbę wędkarzy.

Jednak niedostateczna promocja wędkarstwa jako celu podróży w ten region kraju powoduje, iż jest to teren nieznanym dla wędkarzy z innych województw, czy z zagranicy.

Promocja i informacja turystyczna oparta jest wyłącznie na zasobach turystycznych Bieszczadów i ich okolic, nie zaś na produktach turystycznych.

²⁵ <http://www.san.flyfishing.pl/regulamin.html>, z dnia 24. 03. 07.

Powoduje to niedocenywanie wędkarstwa w działaniach promocyjnych służących przyjazdom turystycznym i odpływ części wędkarzy – turystów do województw sąsiednich, zwłaszcza województwa małopolskiego, które już od lat znane jest z oferty turystycznej nastawionej na tę najliczniejszą grupę hobbystów w kraju.

6. Podsumowanie

Wędkarstwo na obszarze górnego Sanu stanowi bardzo atrakcyjny produkt turystyczny. Rozsądnie przeprowadzona promocja tego terenu gwarantuje wzrost zainteresowania regionem, a ruch turystyczny może stać się znaczącym źródłem dochodów lokalnych i wpłynąć na zmniejszenie bezrobocia w innych sektorach (handel, usługi, transport, budownictwo). Świadomy, profesjonalnie prowadzony rozwój wędkarstwa jako produktu turystycznego oraz specjalizacja w zakresie pobytów wędkarskich ma szanse kreowania indywidualnego i wyjątkowego wizerunku regionu.

Wędkarstwo jest najbardziej masowym hobby w Polsce, podobnie jak i na świecie. Wędkarstwo to rekreacja i wypoczynek ludzi, ale także dyscyplina sportowa. Rokrocznie organizowane są Mistrzostwa Świata i Europy, w których uczestniczą członkowie PZW. W Polsce sport wędkarski realizowany jest w klubach wędkarskich, a zawody towarzyskie rozgrywane są w Kołach. Sport wędkarski realizowany jest poprzez organizowanie ogólnopolskich imprez z cyklu „Grand Prix”, Mistrzostw Okręgu i Mistrzostw Polski, z zawodów tych wyłania się reprezentantów Polski na Mistrzostwa Świata i Europy. Związki Wędkarskie w tym również Polski Związek Wędkarski zrzeszone są w Międzynarodowej Konfederacji Sportu Wędkarskiego (CIPS) oraz w Międzynarodowej Federacji Sportu Rzutowego (ICSF).

Polska od lat uczestniczy w rywalizacji międzynarodowej w wędkarstwie spławikowym (w kategorii: seniorów, kobiet, juniorów), w wędkarstwie spinningowym (w kategorii: seniorów), w wędkarstwie muchowym (w kategorii: seniorów), w wędkarstwie rzutowym (w kategorii: seniorów, kobiet, juniorów i juniorek).

Polscy wędkarze stanowią ścisłą czołówkę światową, dlatego w 2005 roku powierzono Polskiemu Związkowi Wędkarskiemu organizację Mistrzostw Europy w wędkarstwie muchowym (Lesko) oraz Mistrzostw Europy w wędkarstwie rzutowym.

San pod koniec lat siedemdziesiątych stał się krajową „mekką” amatorów metody muchowej, która znalazła wielu miłośników. Pierwsze Muchowe Mistrzostwa Polski na Sanie w Lesku odbyły się w 1981 roku, Wkrótce sława rzeki sięgnęła poza granice kraju, czego efektem była organizacja w 1985 roku V Muchowych Mistrzostw Świata. Turniej zakończył się drużynowym zwycięstwem Polaków. W późniejszym okresie na Sanie jeszcze kilkakrotnie rozgrywano Muchowe Mistrzostwa Polski. San doczekał się także cyklicznych muchowych zawodów ogólnopolskich²⁶.

Obszary południowo-wschodniej części Podkarpacia, a dokładniej okolice górnego biegu rzeki San, stanowią doskonałe podłoże do rozwoju produktu turystycznego w postaci turystyki wędkarskiej. Wędkarstwo funkcjonuje jako niezależny produkt turystyki oraz stanowi doskonałe uzupełnienie oferty wypoczynkowo-rekreacyjnej.

Wędkarze to najliczniejsza grupa hobbystów w naszym kraju. Mają ściśle określone potrzeby związane z rodzajem uprawianego wędkarstwa. Inne potrzeby będzie miał wędkarz łowiący metodą spławikową, czy gruntową, a całkiem inne muchową, czy spinningową. Te potrzeby wiążą się z rodzajem wód (nizinne, górskie), charakterem łowiska, krainą rybną itp. Okolice górnego Sanu są bardzo atrakcyjnym terenem dla wędkarstwa muchowego, o czym świadczy istnienie łowiska specjalnego San Zwierzyń – Hoczewka. Wędkarze wykupujący pozwolenia na połów przyczyniają się do propagowania nowoczesnego wędkarstwa oraz poprawy rybności Sanu. O atrakcyjności łowiska świadczy występowanie gatunków ryb krainy pstrąga i lipienia, stałe zarybianie, ograniczona liczba wędkarzy dopuszczona do łowiska oraz organizacja zawodów i imprez wędkarskich. Piękne ryby, wspaniała przyroda i niezapomniane widoki z pewnością zapadną na długo w pamięci wędkarzy łowiących na tym odcinku Sanu.

Literatura

1. Gołembski G., *Kompendium wiedzy o turystyce*, PWN, Warszawa 2005.
2. Depowski R., *Wędkarstwo – jako jeden z ważnych elementów społecznych, ekonomicznych i ekologicznych*. Materiały z II Konferencji Naukowo-

²⁶ A. Libuszowska, *Wędkarstwo muchowe na rzece San jako forma turystyki i rekreacji*. op. cit., s. 73.

- Technicznej „Błękitny San” pt. „Ochrona środowiska, walory przyrodnicze i rozwój turystyki w dolinie Sanu”, Dynów 21 – 23. 04. 2005.
3. Libuszowska A., *Wędkarstwo muchowe na rzece San jako forma turystyki i rekreacji*. Praca dyplomowa pod kierunkiem J. Krupy, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie (maszynopis), Rzeszów 2006.
 4. Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa 2002.
 5. Łobożewicz T., *Miejsce turystyki kwalifikowanej i aktywnej w całokształcie ruchu turystycznego*, [w:] *Turystyka aktywna, turystyka kwalifikowana* (zbiór materiałów pokonferencyjnych), pod red. T. Łobożewicza i R. Koguta, DrukTur, Warszawa 1999.
 6. Skrzypczak A., *Ocena przydatności rekreacyjnej naturalnych zbiorników wodnych dla wędkarstwa*, „Folia Turistica”, nr 16, 2005.
 7. Zdzienicki M., *Wszystko o wędkarstwie, czyli jak złowić dużą rybę*, Oficyna Wydawnicza Alma-Press, Warszawa 1992.

Literatura uzupełniająca

8. *Strategia rozwoju krajowego produktu turystycznego Polski*, Raport końcowy, Warszawa 1997.
9. *Strategia rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2002 – 2006*, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki, Rzeszów 2002.
10. *Strategia rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2007 – 2020*, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Rzeszów 2006.
11. *Strategia rozwoju turystyki dla województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2013*, Polska Agencja Rozwoju Turystyki, Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna, Warszawa 2006.

<http://www.bieszczady.pl/?newsID=4102>

<http://www.bosz.com.pl/k-san.html>

[http://www.wikipedia.pl.org/wiki/San_\(rzeka\)](http://www.wikipedia.pl.org/wiki/San_(rzeka))

<http://www.san.flyfishing.pl/lowisko-san.html>

<http://www.san.flyfishing.pl/regulamin.html>

